

MER OM RESANDE ROMER

Skojare, taving, knävling, fant, tater, tattare. Resande har under årens lopp fått många benämningar. I andra länder finns inte den ned-sättande benämningen tattare utan de resande kallas "travellers", "reisende" eller "voyagers".

De första resande romerna kom till Sverige i början av 1500-talet. I slutet av 1800-talet kom nya grupper romer till Sverige. Dessa har benämnts zigenare. Idag har cirka 25 000 personer i Sverige resandebakgrund. Många håller styvt på sin egen kultur, värnar om släktsammanhållningen och berättartraditionen. Den centrala faktorn i resandekulturen är språket, romani, som förekommer i ett otal lokala varianter. Romani Chib är den gemensamma beteckningen för dem alla.

Snarsmon ingår som ett av flera besöksmål i denna trakt, med vandringsleder som förbinder de olika sevärdheterna. Det finns tre informationsskyltar inom boplatsoområdet.

Boplatsen på Snarsmon är fast fornlämning och skyddas enligt kulturminneslagen.

UTGÅNGSPUNKTEN

Tips om fler besöksmål hittar du på Bohusläns museum samt på www.utgangspunkten.se

SNARSMON:

Snarsmon är beläget i norra delen av Tanums kommun, helt nära norska gränsen. Från väg E6 vid Skee tag av på väg 164 mot Åmål och Bullarebygden. Efter 14 kilometer sväng vänster mot Vassbotten. När landskapet öppnar sig i Ejgde efter knappt en kilometer tag in på en liten grusväg åt vänster. Plats att parkera finns strax bakom en vägbom. Vandra vägen norrut utmed Ejgdesjön. Efter omkring 1,5 kilometer är det dags att vika av åt höger in på Bohusleden som är märkt med skyltning och orange markering. Bosättningsområdet börjar efter cirka 50 meter. Husgrunderna är inte alltid så tydliga, men efter en stund framträder de allt bättre. Området avslutas med en tydlig stengrund på vänster sida av stigen. Platsen är svårtillgänglig med barnvagn och rullstol.

Foto: Annika Carlsson (föremål), Lars-Erik Hammar, Kristina Lindholm, Tryck: Mediaprint, Bohusläns museum 2007.

SNARSMON:

"Inte gjorde husen i denna stad mycket väsen av sig. Man såg dem knappast, förr än man höll på att ramla över dem. De voro nämligen nedsänkta i sandmon ända till takåsen. Det var praktiskt på mer än ett sätt att bo där nere i lugnet. Det var varmt om vintern och svalt på sommaren."

SNARSMON: En fast boplats för resande romer

Innan vi riktigt visste om det, voro vi redan mitt inne i byn. Ett obestämt antal hyddor reste sig runt omkring. Men inte gjorde husen i denna stad mycket väsen av sig. Man såg dem knappast, förr än man höll på att ramla över dem. De voro nämligen nedsänkta i sandmon ända till takåsen, och blott en lutande dörr med en fönsterruta eller ett större hål på mitten var det egentliga kännetecknet på en familjebostad. Men sandmon var torr och hård, så nog var det praktiskt på mer än ett sätt att bo där nere i lugnet. Det var varmt om vintern och svalt på sommaren.

Så beskriver folkskollärare Sjöblom sitt besök på boplatsen Snarsmon runt 1890. I trakten kallades byn för Tattarstan. Resandefolket har alltid värjt sig mot den nedsättande benämningen och vi väljer vi att använda namnet på platsen, Snarsmon, det namn som för övrigt de resande själva använder.

Byn var bebodd mellan ungefär 1850 och 1910 och enligt uppgift har den som mest hyst omkring 30 familjer i ett flertal enkla hus eller hyddor.

Husen låg spridda utmed myrens norra kant utefter en sträcka på omkring 500 meter. Idag kan vi se grunderna efter tio av dessa hus. Tre av dem är arkeologiskt undersökta de senaste åren. Flera resandefamiljer var med i ut-

grävningsarbetet av sina förfäders boplats och i sökandet efter sin egen historia.

I husen påträffades personliga föremål; knappar, tygbitar, skodelar, pärla, glasöga, kam, redskap, verktyg, byggnadsdetaljer samt hushållsföremål; främst porslin och järngrytor. Saker som hade kasserats, tappats eller glömts kvar när de sista lämnade byn. Marken mellan husgrunderna bär spår av odling och flera låga stensträngar kan vara rester av stengärdesgårdar. Runda eller ovala gropar kan

vara spår efter stukor, enkla skafferier där rotfrukter kunde ligga hela vintern utan att skadas av frost.

Det är bara 400 meter till norska gränsen och bosätarna idkade handel med lokalbefolkningen i båda länderna. Resande tog sällan de etablerade gränsövergångarna. Där kunde det bli problem med kontroll av både folk och packning. Om man nu fick tillstånd att resa över gränsen över huvud taget. Istället sökte de sig in i de skyddande skogarna där man kunde finna mer okända stigar över gränsen. Dessa vägar och gränsövergångar blev sedan kända av alla resande. Deras huvudsakliga inkomst skall ha kommit från förtenning av kopparkärl, olika hantverk som borstbinderi och trådarbeten samt handel med mer långväga varor. Handel med hästar förekom också. Hästen var en viktig dragare men också en statussymbol. Ofta deltog hela familjerna i försäljningsresorna, men på Snarsmon stannade ibland kvinnor och barn kvar och skötte boplatsen och odlade nödvändiga grödor.

